

**Barrieren reduzieren –
gemeinsame Stärken nutzen**

**Redukować bariery –
wspólnie wykorzystywać
silne strony**

<https://interregva-bb-pl.eu/>

Legende | Legenda

Durchführungszeitraum /
Termin realizacji

Förderung /
Dofinansowanie

Projektpartner /
Partnerzy w projekcie

Gemeinsamer Erhalt und Nutzung des Natur- und Kulturerbes / **Wspólne**
Zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego

LP / BW = Leadpartner /
Beneficjent wiodący

Anbindung an die Transeuropäischen Netze und nachhaltiger Verkehr / **Połączenie z Sie-**
ciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport

PA / OP = Prioritätsachse /
Oś priorytetowa

Stärkung grenzübergreifender Fähigkeiten und Kompetenzen / **Wzmocnienie transgra-**
nicznych zdolności i kompetencji

EFRE / EFRR = Europäischer Fonds für
regionale Entwicklung /
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Integration der Bevölkerung und Zusammenarbeit der Verwaltungen /
Integracja mieszkańców i współpraca administracji

Impressum / stopka redakcyjna

Herausgeber / Wydawca:

Ministerium der Finanzen und für Europa des Landes Brandenburg /
Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia

Redaktion / redakcja: Referat 53 – Europäische territoriale Zusammenarbeit /
Wydział 53 – Europejska Współpraca Terytorialna

Stand / stan: April / kwiecień 2021

Layout / layout: Agentur Medienlabor GmbH

Fotografie / fotografia:

Front- u. Rückseite: Robson90/stock.adobe.com

Druck / druk: Druckerei Lokay e. K.

Auflage / nakład: 2.000 Exemplare / 2.000 egzemplarzy

Inhaltsverzeichnis | Spis treści

S. 04 | Grußwort
Powitanie

S. 06 | Was ist INTERREG V A?
Czym jest INTERREG V A?

S. 08 | Schwerpunkte des Programms
Obszary tematyczne programu

S. 10 | UNESCO Geopark Muskauer Faltenbogen – Gemeinsames Erbe im deutsch-polnischen Grenzraum
Geopark UNESCO Łuk Mużakowa – wspólne dziedzictwo na niemiecko-polskim pograniczu

S. 12 | Erhaltung und Nutzung der historischen Parklandschaften Branitz und Zatonie
Zachowanie i wykorzystanie historycznych krajobrazów parkowych w Branitz i Zatoniu

S. 14 | Touristische Inwertsetzung der Geschichte des Johanniterordens im polnisch-deutschen Grenzraum
Turystyczna waloryzacja historii Zakonu Joannitów na polsko-niemieckim pograniczu

S. 16 | Natura Viadrina +
Natura Viadrina +

S. 18 | Grenzübergreifende Bildung für die Branchen Gastronomie und Lebensmittel im polnisch-deutschen Grenzgebiet
Transgraniczna edukacja na rzecz branży gastronomicznej i spożywczej polsko-niemieckiego pogranicza

S. 20 | Gemeinsam für das Grenzgebiet – Verbesserung der Bildungsinfrastruktur und Entwicklung der grenzüberschreitenden Kompetenzen
Razem dla pogranicza – poprawa infrastruktury edukacyjnej i rozwoju kompetencji transgranicznych

S. 22 | Grenzüberschreitender Rettungsdienst im Landkreis Märkisch-Oderland und in der Wojewodschaft Lubuskie
Transgraniczne Ratownictwo Medyczne w Powiecie Märkisch-Oderland i województwie lubuskim

S. 24 | Im Tandem gegen die Grenzkriminalität
W tandemie przeciwko przestępczości przygranicznej

S. 26 | Umsetzung der Kleinprojektefonds in den Euroregionen PRO EUROPA VIADRINA und Spree-Neiße-Bober
Realizacja Funduszu Małych Projektów w Euroregionach PRO EUROPA VIADRINA oraz Sprewa-Nysa-Bóbr

S. 30 | SpaceRegion: Grenzüberschreitende Integration des Raumfahrtsektors
SpaceRegion: Transgraniczna Integracja Sektora Kosmicznego

S. 32 | Polnisch-Deutsches Forum für Gynäkologie
Polsko-Niemieckie Forum Ginekologiczne

Liebe Leserin, lieber Leser,

Deutschland und Polen verbindet seit langem eine enge Zusammenarbeit. In den Jahren 2014–2020 stellte die Europäische Union 100 Millionen Euro aus dem Europäischen Fonds für Regionale Entwicklung zur Verfügung, um die gemeinsamen Maßnahmen im Rahmen des Kooperationsprogramms INTERREG V A Brandenburg-Polen umzusetzen. Dank der EU-Förderung führen wir schon über 70 grenzüberschreitende Projekte durch, die einen Nutzen für die Einwohner haben. Es sind unter anderem Vorhaben im Bereich des Tourismus oder des gemeinsamen Natur- und Kulturerbes, die den brandenburgisch-polnischen Grenz-

raum attraktiver machen. Wir sorgen auch gemeinsam für die Sicherheit, indem wir gemeinsame Polizeistreifen einführen. Wir verstehen uns besser, weil wir im Rahmen der Sprachprojekte die Nachbarsprache erlernen. Darüber hinaus werden gemeinsame Ausbildungsinitiativen in Polen und Brandenburg mit Erfolg umgesetzt. Des Weiteren sind zahlreiche Begegnungen zwischen Bürgerinnen und Bürgern beiderseits der Grenze zu einem nicht mehr weg zu denkenden Bestandteil der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit geworden.

Die vorliegende Broschüre fasst die

Wirkungen der deutsch-polnischen Zusammenarbeit im Rahmen des Programms INTERREG Brandenburg-Polen zusammen. Wir stellen darin ausgewählte Projekte vor, die unseres Erachtens als Beispiel und Ansporn für die potenziellen brandenburgisch-polnischen Partner dienen können, die künftig neue gemeinsame Vorhaben anstreben.

Jobst-Hinrich Ubbelohde

Staatssekretär für Europa im Ministerium der Finanzen und für Europa des Landes Brandenburg und Beauftragter für Brandenburgisch-Polnische Beziehungen / **Sekretarz Stanu ds. europejskich w Ministerstwie Finansów i Spraw Europejskich Kraju Związkowego Brandenburgia oraz pełnomocnik rządu Brandenburgii do spraw kontaktów z Polską**

Droga Czytelniczko, drogi Czytelniku,

Polskę i Niemcy łączy od dawna ścisła współpraca. W latach 2014 – 2020 Unia Europejska przeznaczyła 100 milionów euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na realizację wspólnych działań w ramach Programu Współpracy INTERREG V A Brandenburgia-Polska. Dzięki unijnemu wsparciu prowadzimy już ponad 70 projektów transgranicznych, które przynoszą korzyści mieszkańcom. Wśród nich są przedsięwzięcia z zakresu turystyki, czy wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, które czynią pogranicze polsko-brandenburskie bardziej atrakcyjnym. Razem dbamy też o bezpieczeń-

Europäische Union
Europäischer Fonds für
Regionale Entwicklung

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

BB-PL
INTERREG V A
2014-2020

„Barrieren reduzieren – gemeinsame Stärken nutzen“
„Redukować bariery – wspólnie wykorzystywać silne strony”

stwo prowadząc wspólne patrole policyjne. Lepiej rozumiemy się, gdyż uczymy się języka sąsiada w ramach projektów językowych. Ponadto z powodzeniem są realizowane wspólne inicjatywy edukacyjne. Dodatkowo liczne spotkania obywateli po obu stronach granicy stały się integralną częścią współpracy transgranicznej.

Niniejsza broszura jest podsumowaniem efektów polsko-niemieckiej współpracy w programie INTERREG V A Brandenburgia-Polska. Prezentujemy w niej wybrane projekty, które naszym zdaniem mogą posłużyć jako przykład i zachęta dla potencjalnych

polsko-brandenburskich partnerów dążących do realizacji nowych, wspólnych przedsięwzięć w przyszłości.

Jacek Żalek

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej /
Staatssekretär im Ministerium für Europäische Fonds und Regionalpolitik

INTERREG V A für eine starke brandenburgisch-polnische Grenzregion

Die Zusammenarbeit über Ländergrenzen hinaus hat in der brandenburgisch-polnischen Region lange Tradition und das Grenzgebiet hat sich zu einer starken Region entwickelt. Trotzdem gibt es weiter einige Herausforderungen, wie zum Beispiel in den Bereichen Sicherheit, Verkehr, Energie, Gesundheitsfürsorge oder in der Schaffung von Arbeitsplätzen.

Mit dem Kooperationsprogramm INTERREG V A Brandenburg-Polen 2014 – 2020, das aus den Mitteln der Europäischen Union mitfinanziert wird, sollen diese Hindernisse beseitigt werden.

Somit ist das Ziel dieser Initiative, die brandenburgisch-polnische Zusammenarbeit zu fördern, gemeinsam Probleme zu lösen und grenzbedingte Nachteile zu überwinden.

Das Fördergebiet des Programms umfasst in Polen die gesamte Wojewodschaft Lubuskie mit den Regionen Gorzowskie und Zielonogórskie und auf deutscher Seite die Landkreise Märkisch-Oderland, Oder-Spree, Spree-Neiße sowie Frankfurt (Oder) und Cottbus im Land Brandenburg.

INTERREG V A dla silnego regionu przygranicznego między Brandenburgią a Polską

Transgraniczna współpraca cieszy się długą tradycją w polsko-brandenburskim regionie i przyczynia się do znacznego rozwoju obszaru przygranicznego. Mimo to region nadal musi stawiać czoła różnym wyzwaniom, na przykład w zakresie bezpieczeństwa, transportu, energii, opieki zdrowotnej czy tworzenia nowych miejsc pracy.

Program Współpracy INTERREG V A Brandenburgia-Polska na lata 2014 – 2020 ma być odpowiedzią na te wyzwania i próbą ich rozwiązania. Jego celem jest pogłębianie polsko-

niemieckiej współpracy, wspólne rozwiązywanie problemów oraz przezwyciężenie barier wynikających z przygranicznego położenia.

Program obejmuje po polskiej stronie całe województwo lubuskie, w tym region gorzowski i zielonogórski, natomiast po stronie niemieckiej – powiaty Märkisch-Oderland, Oder-Spree, Spree-Neiße, a także miasta Frankfurt nad Odrą i Cottbus położone w kraju związkowym Brandenburgia.

Schwerpunkte des Programms

Obszary tematyczne programu

Das Programm INTERREG V A enthält vier Schwerpunkte – auch Prioritätsachsen (PA) genannt:

PA I: Gemeinsamer Erhalt und Nutzung des Natur- und Kulturerbes:
32 Millionen Euro (EFRE)

Das Natur- und Kulturerbe soll weiterentwickelt werden, die Artenvielfalt bleibt erhalten und eine grüne Infrastruktur kann entstehen.

PA II: Transeuropäische Netze und nachhaltiger Verkehr:
19 Millionen Euro (EFRE)

Die regionale Infrastruktur soll ausgebaut werden und besser an das europäische Verkehrsnetz angebunden werden. Außerdem sollen umweltfreundliche Verkehrssysteme weiterentwickelt werden wie Wasserstraßen und Häfen.

PA III: Stärkung grenzübergreifender Fähigkeiten und Kompetenzen:
10 Millionen Euro (EFRE)

Es wird in Bildung, Ausbildung und Berufsbildung investiert. Dazu werden gemeinsame Programme für lebenslanges Lernen und bessere Kompetenzen umgesetzt.

PA IV: Integration der Bevölkerung und Zusammenarbeit der Verwaltungen:
33 Millionen Euro (EFRE)

Die öffentlichen Verwaltungen sollen in Rechts- und Verwaltungsfragen enger kooperieren und effizienter werden. Auch die grenzüberschreitende Zusammenarbeit von Bürgern und Institutionen soll verbessert werden. Im Rahmen dieser PA wird auch der Kleinprojektfonds realisiert.

Program INTERREG V A koncentruje się wokół czterech tematów, nazywanych także osiami priorytetowymi (OP):

OP I: Wspólne zachowanie i korzystanie z dziedzictwa naturalnego i kulturowego: 32 miliony euro (EFRR)

Celem tej osi jest ochrona dziedzictwa naturalnego i kulturowego, zachowanie różnorodności gatunkowej oraz wprowadzenie elementów zielonej infrastruktury.

OP II: Połączenie z Sieciami Transeuropejskimi oraz trwały i zrównoważony transport: 19 milionów euro (EFRR)

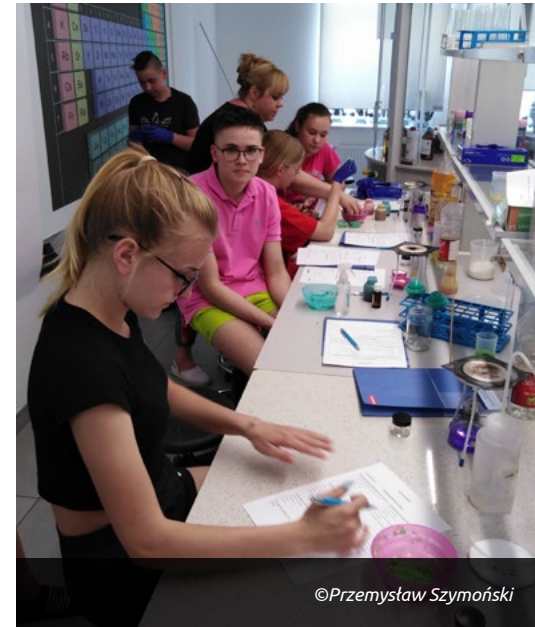
Rozbudowa regionalnej infrastruktury, lepsze jej połączenie z europejską siecią transportową, oraz dalszy rozwój przyjaznych dla środowiska sieci transportowych, takich jak drogi morskie i porty – to główne założenia OP II.

OP III: Wzmocnienie transgranicznych zdolności i kompetencji: 10 milionów euro (EFRR)

Ta oś natomiast stawia na inwestycje w edukację, praktyczną naukę i szkolenie zawodowe. Ponadto są realizowane wspólne programy promujące kształcenie ustawiczne oraz podnoszenie kompetencji zawodowych.

OP IV: Integracja mieszkańców i współpraca administracji: 33 miliony euro (EFRR)

W ramach tej osi możliwe jest usprawnienie współpracy instytucji publicznych w zakresie prawnym i administracyjnym oraz poprawa transgranicznej współpracy obywateli i instytucji. Należy do niej także Fundusz Małych Projektów.

©Przemysław Szymoński

UNESCO Geopark Muskauer Faltenbogen – Gemeinsames Erbe im deutsch-polnischen Grenzraum

Geopark UNESCO Łuk Mużakowa – wspólne dziedzictwo na niemiecko-polskim pograniczu

01.06.2019 – 31.12.2021

1.620.935,41 Euro EFRE / EFRR

- Landkreis Spree-Neiße (LP) / Powiat Spree-Neiße (BW)
- Försterei Lipinki / Nadleśnictwo Lipinki
- Gemeinde Łęknica / Gmina Łęknica
- Förderverein Geopark Muskauer Faltenbogen e. V. / Stowarzyszenie Geopark Muskauer Faltenbogen e. V.
- Gemeinde Felixsee / Gmina Felixsee

Von aktuell 161 UNESCO Global Geoparks in 44 Ländern weltweit, gibt es nur vier grenzüberschreitende Geoparks und der UNESCO Global Geopark Muskauer Faltenbogen ist einer davon. Da sich der Geopark über das deutsch-polnische Grenzgebiet erstreckt, ist die grenzüberschreitende und auf die Erhöhung der Attraktivität des Geoparks gezielte Zusammenarbeit eine Selbstverständlichkeit.

©Landkreis Spree-Neiße

Im Rahmen des Projektes wurden u. a. der Geopfad Alte Grube Babina mit zahlreichen Wegen erweitert, der Aussichtsturm am Felixsee restauriert, Rastplätze errichtet, mehrsprachige Infotafeln aufgestellt und Bildungsangebote für Jugendliche, Besucher und Geoparkführer vorbereitet.

©Landkreis Spree-Neiße

Spośród 161 aktualnie istniejących światowych geoparków UNESCO mieszczących się w 44 krajach, tylko cztery znajdują się na transgranicznych terenach, a Światowy Geopark UNESCO Łuk Mużakowa jest jednym z nich. Z uwagi na to, że Geopark rozciąga się na niemiecko-polskim terenie przygranicznym, nawiązanie transgranicznej współpracy skupionej wokół zwiększenia atrakcyjności geoparku było niemalże oczywistością.

Działania podjęte w ramach projektu to między innymi poszerzenie ścieżki geoturystycznej Dawna Kopalnia Babina o dodatkowe trasy, przebudowa wieży widokowej przy jeziorze Felixsee, stworzenie infrastruktury rekreacyjnej, rozstawienie wielojęzycznych tablic informacyjnych czy przygotowanie ofert edukacyjnych dla młodzieży, turystów i przewodników.

Wusstest du, dass ...

... die Wasseroberfläche der großen Babina-Quelle in bunten Regenbogenfarben erstrahlt? Dabei handelt es sich nicht um Umweltverschmutzung, sondern um einen ganz natürlichen Vorgang, der durch eisenliebende Bakterien hervorgerufen wird. Diese winzig kleinen Bakterien, die man mit dem bloßen Auge gar nicht erkennen kann, ernähren sich nämlich von dem gelösten Eisen.

Czy wiesz, że ...

... tafla wody Dużego Źródła Babina mieni się w kolorach tęczy? Nie jest to wynik zanieczyszczenia środowiska, lecz zupełnie naturalny proces wywołany przez bakterie żelazowe. Te mikroskopijne bakterie, niewidoczne gołym okiem, odżywiają się rozpuszczonym żelazem.

Erhaltung und Nutzung der historischen Parklandschaften Branitz und Zatonie

Zachowanie i wykorzystanie historycznych krajobrazów parkowych w Branitz i Zatoniu

15.05.2017 – 14.05.2021

4.703.086,22 Euro EFRE / EFRR

- Stadt Cottbus (LP) /
Miasto Cottbus (BW)
- Stadt Zielona Góra /
Miasto Zielona Góra

©Stadtverwaltung Cottbus / Tourisusbüro Zielona Góra

©Stadtverwaltung Cottbus / Tourismusbüro Zielona Góra

Bei einem Besuch in Cottbus und Zielona Góra darf man solche Orte wie den Branitzer Park und den Park in Zatonie nicht auslassen, die mit ihrer märchenhaften Atmosphäre, malerischen Natur, interessanten Geschichte und Denkmälern jedes Jahr zahlreiche Touristen anziehen. Um ihren Glanz wiederherzustellen, haben die Projektpartner in beiden Parkanlagen Investitionen getätigt, die sich auf die Aufarbeitung des jeweiligen Schlossumfeldes und auf die Parkwege konzentrieren.

Odwiedzając Cottbus i Zieloną Górę nie można pominąć takich miejsc jak Park w Branitz oraz Park Książęcy w Zatoniu, które swoim bajkowym klimatem, malowniczą przyrodą, oraz ciekawą historią i zabytkami corocznie przyciągają rzesze turystów. W celu przywrócenia im świetności partnerzy przedsięwzięcia zrealizowali w obu parkach inwestycje skupione na rewitalizacji terenów wokół zamków i odnowieniu ścieżek.

Wie viele Pyramiden gibt es im Branitzer Park? / Ile piramid znajduje się na terenie Parku Branitz?

Warum riecht es im Frühling im Herzoglichen Park Zatonie nach Knoblauch?

Wenn im Frühling wieder der charakteristische Geruch von Knoblauch durch den Park zieht, ist Bärlauch-Saison. Die Pflanze wächst nämlich im Park Zatonie in großen Mengen.

Dlaczego wiosną w Parku Książęcym Zatonie czuć aromat czosnku?

Jeśli wiosną na terenie parku znowu będzie wyczuwalny charakterystyczny aromat czosnku, będzie to oznaką tego, że rozpoczął się sezon na czosnek niedźwiedzi. Ten gatunek gęsto porasta teren Parku Książęcego w Zatoniu.

Touristische Inwertsetzung der Geschichte des Johanniterordens im polnisch-deutschen Grenzraum

Turystyczna waloryzacja historii Zakonu Joannitów na polsko- niemieckim pograniczu

©Dirk Röder

01.06.2019 – 31.05.2021

895.783,38 Euro EFRE / EFRR

- Gemeinde Stońsk (LP) /
Gmina Stońsk (BW)
- Johanniterorden /
Zakon Joannitów
- Stadt Seelow / Miasto Seelow

Der Johanniterorden prägt seit Jahrhunderten das gemeinsame Kulturerbe in der Grenzregion. Durch bauliche Maßnahmen wird die Ruine des Johanniterschlosses in Stońsk für Touristen attraktiv gemacht und erstrahlt über eine Augmented-Reality-App virtuell wieder in altem Glanz. Darüber hinaus lässt sich künftig die Geschichte des Johanniterordens in der Oder-Warthe-Region durch eine erlebnisstarke, interaktive Ausstellung mit 3D-Modell im Schloss, einen grenzübergreifenden Rundweg zu weiteren Johanniterorten sowie einen Imagefilm erleben. Das wird bestimmt ein ganz besonderes Erlebnis!

©Dirk Röder

Zakon Joannitów od stuleci kształtuje kulturowe dziedzictwo przygranicznego regionu. Dzięki inwestycjom ruiny zamku Joannitów w Słońsku staną się coraz bardziej atrakcyjne dla turystów, a dzięki aplikacji typu „Augmented Reality” będzie można podziwiać dawny blask budowli. Przeżywanie historii Joannitów w regionie Odry i Warty umożliwi także interaktywna wystawa modeli 3D, która zostanie zlokalizowana w Słońsku. Zabierze ona nas w niezapomnianą podróż do miejsc związanych z dawnymi dziejami zakonu. Jakby tego było mało – głośnym przygód poszukiwaczom, warto sięgnąć do filmu, który zostanie przygotowany przez partnerów projektu. Będzie to z pewnością nie lada gratka!

Wusstest du, dass Augmented Reality (AR) bedeutet, dass auf dem Display eines Mobilens Geräts (z. B. Brille, Smartphone oder Tablet Display) über die Videobilder der realen Umgebung in Echtzeit eine Ebene mit Zusatzinformationen gelegt wird – Texte, Hinweise, Bilder oder auch spektakuläre Animationen. Somit eignet sich AR perfekt, um reale Objekte in einem Museum mit digitalen Inhalten zu erweitern, beim Errichten von Gebäuden, um die Stabilität des Gebäudes zu berechnen und darzustellen oder in der Medizin, um dem operierenden Arzt Einblick in die Organe zu gewähren.

Czy wiesz, że Augmented Reality (AR) oznacza, że na wyświetlaczu urządzenia mobilnego (np. gogli VR, smartfona czy tabletu) są generowane obrazy wideo, odwzorowujące prawdziwe otoczenie w czasie rzeczywistym. Obrazy są wzbogacone o dodatkowe informacje takie jak: teksty, ciekawostki, zdjęcia czy animacje. Dzięki temu technologia AR doskonale nadaje się do uzupełnienia realnych eksponatów w muzeum i świetnie sprawdza się przy budowaniu obiektów, aby obliczyć stabilność budynku. Może być także stosowana w medycynie, na przykład po to, by dostarczyć operującemu lekarzowi więcej szczegółowych informacji na temat anatomii pacjenta.

Natura Viadrina +

01.01.2018 – 30.09.2021

2.092.156,98 Euro EFRE / EFRR

- Landschaftspflegeverband Mittlere Oder e. V. (LP) / **Stowarzyszenie Ochrony Krajobrazu Mittlere Oder e. V (BW)**
- Naturschutzliga Kreis Zielona Góra / **Liga Ochrony Przyrody okręg Zielona Góra**
- Stiftung EuroNatur / **Stowarzyszenie EuroNatur**
- Landschaftsschutzparkverbund der Woiwodschaft Lubuskie / **Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Lubuskiego**
- Museum der Festung und Fledermäuse in Pniew / **Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy w Pniewie**

Wusstest du, dass beinahe alle in Deutschland und Polen vorkommenden Fledermausarten gefährdet sind? Dies ist vor allem auf den Menschen, insbesondere auf die Zerstörung der Lebensräume und die Intensivierung der Landwirtschaft zurückzuführen. Mit dem Projekt „Natura Viadrina +“ werden länderübergreifende Maßnahmen zur Stabilisierung und Verbesserung der Lebensräume gefährdeter Tierarten umgesetzt. Im Zentrum der Schutzmaßnahmen steht die Sicherung der in Europa bedeutendsten Winterquartiere für Fledermäuse: Reservat Nietoperek in Pniewo und Brauereikeller in Frankfurt (Oder). Außerdem wird ein grenzübergreifendes Monitoring für Fledermäuse, Weißstörche, Schlingnatter, Rotbauchunken und Ameisenbläulinge aufgebaut. Mit der dazugehörigen Öffentlichkeitsarbeit soll das Umweltbewusstsein gestärkt und die Bevölkerung für Schutzgebiete und Arten von europaweiter Bedeutung sensibilisiert werden.

Czy wiesz, że niemal wszystkie gatunki nietoperzy występujące w Niemczech i w Polsce są zagrożone wyginięciem? Główną przyczyną tego stanu rzeczy jest niestety działalność człowieka, a w szczególności niszczenie siedlisk i intensyfikacja rolnictwa. W ramach projektu „Natura Viadrina +“ zostaną wdrożone transgraniczne działania mające na celu stabilizację i poprawę przestrzeni życiowej tych zagrożonych gatunków zwierząt. Zapewnienie bezpieczeństwa najważniejszych w Europie schronień zimowych dla nietoperzy: rezerwatu przyrody Nietoperek w Pniewie oraz schronienia Brauereikeller we Frankfurcie nad Odrą to główne cele tego przedsięwzięcia. Istotnym elementem jest także rozbudowa transgranicznego systemu monitorowania nietoperzy, bocianów białych, gniewoszy plamistych, kumaków nizinnych oraz modraszków nausitous. Jednocześnie są prowadzone kampanie społeczne, dzięki którym mieszkańcy i odwiedzający rozumieją, jak duże znaczenie dla całej Europy mają obszary chronione oraz zachowanie gatunków.

©LPV Mittlere Oder e. V.

©LPV Mittlere Oder e. V.

Wusstest du, dass ...

... Fledermäuse Ultraschalllaute von sich geben, um nachts zu navigieren. Die Schallwellen, die dadurch entstehen, werden von Objekten und natürlich von Beutetieren wie Insekten zurückgeworfen. So weiß die Fledermaus ganz genau, wo sie sich und wo sich ihre Beute aufhält. Eine Fledermaus kann übrigens innerhalb einer Stunde 1.200 Insekten fressen.

Czy wiesz, że ...

... aby sprawnie poruszać się nocą, nietoperze wydają z siebie ultradźwięki. Powstające w ten sposób fale dźwiękowe odbijają się od obiektów, a także od potencjalnych zdobyczy, takich jak owady. Dzięki temu nietoperz bardzo dokładnie może określić, gdzie znajduje się on sam i jego pożywienie. Z pewnością zainteresuje Was także fakt, że nietoperz może schwycić nawet 1200 owadów w godzinę.

Wie alt können Fledermäuse werden? / Jak długo mogą żyć nietoperze?

A Bis 1 Jahr / Do 1 roku

B Bis 100 Jahre / Do 100 lat

C Bis 30 Jahre / Do 30 lat

Lösung / rozwiązanie: c

Grenzübergreifende Bildung für die Branchen Gastronomie und Lebensmittel im polnisch-deutschen Grenzgebiet

Transgraniczna edukacja na rzecz branży gastronomicznej i spożywczej polsko-niemieckiego pogranicza

01.04.2018 – 30.09.2020

648.927,95 Euro EFRE / EFRR

- Stadt Gorzów Wielkopolski (LP) / **Miasto Gorzów Wielkopolski (BW)**
- QualifizierungsCENTRUM der Wirtschaft GmbH Eisenhüttenstadt / **Centrum Kształcenia „Qualifizierungs-CENTRUM der Wirtschaft GmbH“ w Eisenhüttenstadt**

Bildung macht an Ländergrenzen nicht halt. In diesem Projekt wurde die grenzübergreifende Zusammenarbeit im Bereich der Gastronomie- und Lebensmittelbranche gestärkt. Teilnehmende am Projekt erhielten die Möglichkeit, sprachliche und berufliche Kompetenzen u. a. durch Teilnahme an Studienbesuchen, Workshops, Motivationstraining, Erfahrungsaustauschen und Sprachkursen aufzubauen und ihre Chancen auf dem europäischen Arbeitsmarkt zu verbessern.

©ZESPÓŁ SZKÓŁ GASTRONOMICZNYCH im. Febronii Gajewskiej - Karamać w Gorzowie Wlkp.

©QCW GmbH

©QCW GmbH

Powszechnie wiadomo, że nauka nie zna granic. Celem projektu było wzmocnienie transgranicznej współpracy w branży gastronomicznej i spożywczej. Uczestnicy przedsięwzięcia mieli możliwość pogłębienia kompetencji językowych i zawodowych, między innymi poprzez udział w wyjazdach studyjnych, warsztatach, treningach motywacyjnych, wymianach oraz kursach kulinarnych. Wszystko to z pewnością pomogło zwiększyć ich szanse na europejskim rynku pracy.

Rätsel / zagadka

In diesem Projekt sollen grenzübergreifende Kooperationen für welche Branchen gestärkt werden?

W ramach tego projektu zostanie pogłębiona współpraca transgraniczna w branży:

- A Gastronomie und Lebensmittel /
Gastronomii i produktów spożywczych*
- B Logistik und Transport /
Logistyki i transportu*
- C Kultur- und Kreativwirtschaft /
Kultury i twórczości*
- D Automobil und Zulieferer /
Branża motoryzacyjna i transportowa*

Lösung / rozwiązanie: A

Gemeinsam für das Grenzgebiet – Verbesserung der Bildungsinfrastruktur und Entwicklung der grenzüberschreitenden Kompetenzen

Razem dla pogranicza – poprawa infrastruktury edukacyjnej i rozwoju kompetencji transgranicznych

©CIT GmbH

01.04.2018 – 31.03.2021

943.175,64 Euro EFRE / EFRR

- Landkreis Nowosolski (LP) / Powiat Nowosolski (BW)
- Centrum für Innovation und Technologie GmbH / Centrum Innowacji i Technologii GmbH

©CIT GmbH

Prioritätsachse III: Stärkung grenzübergreifender Fähigkeiten und Kompetenzen

Primäres Ziel des Projektes war es, die Zusammenarbeit der beiden Länder im Bereich der beruflichen Bildung auszubauen. Es diente der regionalen und grenzübergreifenden Stärkung der Berufsausbildungsangebote und der Anpassung an Arbeitsmarktanforderungen in der deutsch-polnischen Grenzregion. Im Rahmen des Projektes wurden berufliche Bildungsinfrastrukturen in Nowa Sól ausgebaut sowie Bildungsangebote, Sprachkurse und Messteilnahmen ermöglicht.

Także w tym projekcie celem było pogłębianie współpracy między dwoma państwami w obszarze kształcenia zawodowego. Partnerzy postawili na rozszerzenie regionalnej i transgranicznej oferty edukacji zawodowej oraz dostosowanie jej do realiów rynku pracy polsko-niemieckiego pogranicza. W ramach przedsięwzięcia została rozbudowana baza edukacyjna w Nowej Soli. Uczniowie mieli także możliwość wzięcia udziału w licznych kursach językowych i targach tematycznych.

Grenzüberschreitender Rettungsdienst im Landkreis Märkisch-Oderland und in der Wojewodschaft Lubuskie

Transgraniczne Ratownictwo Medyczne w Powiecie Märkisch- Oderland i województwie lubuskim

01.04.2018 – 31.12.2021

698.768,04 Euro EFRE / EFRR

- Gemeinnützige Rettungsdienst
MOL GmbH (LP) /
**Pogotowie Ratunkowe Powiatu
MOL GmbH (BW)**
- Gemeinde Witnica / **Gmina
Witnica**
- Kommunale Rettungsdienst-
stelle in Gorzów Wielkopolski /
**Samodzielna Publiczna Woj.
Stacja Pogotowia in Gorzów
Wielkopolski**

Der deutsch-polnische grenzüberschreitende Rettungsdienst stößt seit Jahren auf Probleme: Übergabe von Patientinnen und Patienten, Hilfeleistung bei Massenunfällen, Kommunikation zwischen deutschen und polnischen Rettungsteams. Die Rettungsteams wissen oft nicht, welche Kompetenzen sie haben und ob sie im anderen Land den Einsatz übernehmen dürfen. Dieses Projekt war die Antwort auf derartige Herausforderungen. Im Rahmen des Projektes wurden gemeinsame Fortbildungen im Bereich Rettungsdienst, Rettungsmedizin, Katastrophenschutz und öffentliche Sicherheit für brandenburgische und polnische Rettungskräfte durchgeführt. Die gemeinsame Ausbildung von polnischen und deutschen Rettungssanitäter/Innen hat deutlich zur Verbesserung der Situation des medizinischen Rettungswesens im Grenzgebiet beigetragen.

©Gemeinnützige Rettungsdienst Märkisch-Oderland GmbH

Polsko-niemieckie transgraniczne pogotowie ratunkowe od lat zmaga się z wieloma problemami. Są to m.in. kwestie związane z przekazywaniem pacjentów z drugiej strony granicy, udzielaniem pierwszej pomocy w przypadku karamboli w obszarze transgranicznym, czy w końcu komunikacją między zespołami ratunkowymi z Polski i Niemiec. Ponadto zespoły ratunkowe często nie mają pewności, co wchodzi w zakres ich kompetencji i czy mogą udzielić pomocy w razie wypadku w innym kraju. Ten projekt miał pomóc odpowiedzieć na te wyzwania i rozwiązać istniejące wątpliwości. W ramach inicjatywy prowadzone były szkolenia z zakresu pierwszej pomocy, medycyny ratunkowej, klęsk żywiołowych oraz bezpieczeństwa publicznego. Wspólne doszkalanie polskich i niemieckich ratowników medycznych przyczyniło się do znacznej poprawy sytuacji ratownictwa medycznego na pograniczu.

Wusstest du, dass ...

... wenn der Notruf gewählt wird, sollten beim Gespräch mit dem Rettungsdienst die 5 Ws beachtet werden:

1. **Wo** ist der Unfall passiert?
2. **Was** ist passiert?
3. **Wie** viele sind betroffen?
4. **Welcher** Art sind die Verletzungen?
5. **Warten** Sie unbedingt auf Rückfragen und legen Sie nicht gleich auf!

Czy wiesz, że ...

... w razie sytuacji awaryjnej podczas rozmowy z pogotowiem należy pamiętać o 5 istotnych kwestiach:

1. **Gdzie** zdarzył się wypadek?
2. **Co** się stało?
3. **Ile** osób jest rannych?
4. **Jakie** mają obrażenia?
5. **Poczekać** na ewentualne pytania i nie odkładać słuchawki!

Im Tandem gegen die Grenzkriminalität

W tandemie przeciwko przestępczości przygranicznej

01.01.2017 – 31.12.2019

41.641,53 Euro
EFRE / EFRR

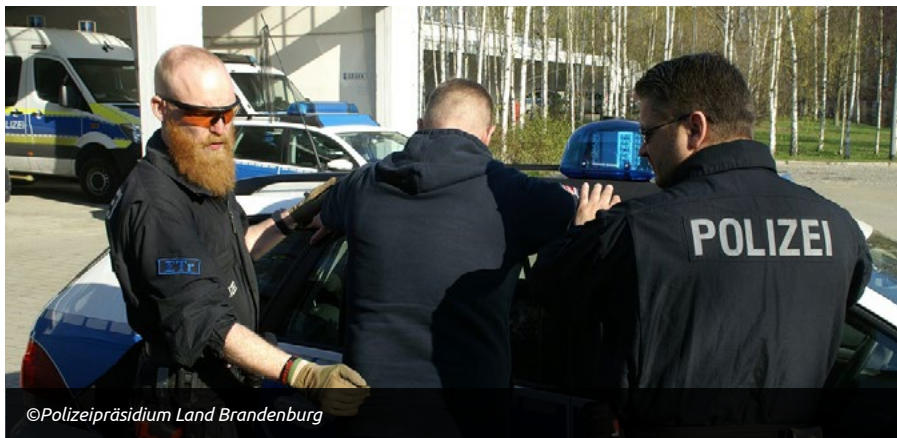

- Polizeipräsidentium Land Brandenburg (LP) / **Prezydium Policji Brandenburgia (BW)**
- Fachhochschule der Polizei / **Policyjna Wyższa Szkoła Zawodowa**
- Bundespolizei / **Policja Federalna**
- Woiwodschaftskommandantur in Gorzów Wielkopolski / **Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim**
- Woiwodschaftskommandantur in Szczecin / **Komenda Wojewódzka Policji w Szczecinie**
- Grenzschutzabteilung „Oder“ / **Nadodrzański Oddział Straży Granicznej**

Kriminalität kennt keine Grenzen, daher haben sich sechs Partner zusammengetan und in den Jahren 2017 – 2019 ein gemeinsames Projekt „Im Tandem gegen die Grenzkriminalität“ realisiert. Das Ziel war klar: die Grenzkriminalität noch effektiver zu bekämpfen. Im Rahmen dieser Initiative konnten die Polizeibeamtinnen und Polizeibeamten aus Deutschland und Polen an den Lehrgängen zu aktuellen Rechtsfragen, Polizeitaktik und Sprachkursen teilnehmen. Auch gemeinsame Praktika, Übungen und Einsätze gehörten zum Lehrplan. Das Projekt hat zur Vertiefung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit der Polizei beigetragen. Für die beteiligten Polizistinnen und Polizisten war diese Initiative eine Gelegenheit, ihre beruflichen Kompetenzen und die gegenseitige Kommunikation zu verbessern. Und welchen Mehrwert hat dieses Projekt für die Bürgerinnen und Bürger? Verstärktes Sicherheitsgefühl und bessere Lebensqualität in der brandenburgisch-polnischen Grenzregion!

©Polizeipräsidentium Land Brandenburg

Przestępczość także nie zna granic i właśnie dlatego sześciu partnerów połączyło swoje siły i w latach 2017 – 2019 realizowało wspólne przedsięwzięcie „W tandemie przeciwko przestępczości przygranicznej”. Cel był prosty: jeszcze sprawniejsze przeciwdziałanie i zwalczanie przestępczości przygranicznej. Aby to osiągnąć funkcjonariusze policji z Niemiec i Polski wzięli udział w licznych kursach m.in. językowych, interkulturowych oraz z zakresu prawa. Nie zabrakło także miejsca dla wspólnych praktycznych ćwiczeń i interwencji w terenie. Projekt niewątpliwie bardzo przyczynił się do pogłębienia transgranicznej współpracy policji. Dla policjantów biorących w nim udział inicjatywa ta była dobrą okazją do poszerzenia kompetencji zawodowych oraz zwiększenia efektywności komunikacji między sobą. A jakie korzyści otrzymali mieszkańcy? Niewątpliwie większe poczucie bezpieczeństwa, a tym samym lepszą jakość życia w przygranicznym regionie.

Rätsel 1 / zagadka 1

Wie lautet die europäische Notrufnummer? / Jak brzmi europejski numer alarmowy?

- A. 110
- B. 112
- C. 111

Rätsel 2 / zagadka 2

Dürfen deutsche Polizisten aus dem deutsch-polnischen Team in Polen auch Personalien kontrollieren und vorläufige Festnahmen vornehmen sowie umgekehrt? / Czy niemieccy policjanci z polsko-niemieckiego zespołu mogą legitymować obywateli i dokonywać tymczasowych aresztowań na terenie Polski i odwrotnie?

- Ja / Tak
- Nein / Nie

Umsetzung der Kleinprojektfonds in den Euroregionen PRO EUROPA VIADRINA und Spree-Neiße-Bober

Realizacja Funduszu Małych Projektów w Euroregionach PRO EUROPA VIADRINA oraz Sprewa-Nysa-Bóbr

Kleinprojektfonds der Euroregion Spree-
Neiße-Bober / **Fundusz Małych Projektów**
Euroregionu Sprewa-Nysa-Bóbr

 01.02.2016 – 30.06.2022

 8.700.000,00 Euro EFRE / **EFRR**

-
- **Stowarzyszenie Gmin RP Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr (BW/LP)**
 - Euroregion Spree-Neiße-Bober e. V.

Kleinprojektfonds der Euroregion PRO EUROPA
VIADRINA / **Fundusz Małych Projektów Eurore-**
gionu PRO EUROPA VIADRINA

 01.02.2016 – 30.06.2022

 8.300.000,00 Euro EFRE / **EFRR**

-
- **Mittlere Oder e. V. (LP/BW)**
 - **Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pro Europa Viadrina**

©Euroregion PRO EUROPA VIADRINA Mittlere Oder e. V.

Im Rahmen des Kleinprojektfonds (KPF) können kleine Begegnungsprojekte, die einen Beitrag zur Förderung der deutsch-polnischen Beziehungen, des gegenseitigen Verständnisses und der Stärkung des Vertrauens zwischen Deutschen und Polen leisten, mit bis zu 15.000 Euro Zuschuss unterstützt werden. Somit werden in der Grenzregion zahlreiche Kultur- und Sportveranstaltungen sowie andere Begegnungsmaßnahmen gefördert. Der KPF wird durch die Euroregionen PRO EUROPA VIADRINA und Spree-Neiße-Bober verwaltet, die auch die Träger bei der Partnersuche, Antragstellung, Umsetzung und Abrechnung begleiten.

©Euroregion Spree-Neiße-Bober e. V.

W ramach Funduszu Małych Projektów (FMP) jest możliwe dofinansowanie inicjatyw do 15 000 euro. Takie wsparcie mogą otrzymać projekty, których celem jest przełamywanie stereotypów, zwiększenie wzajemnego zrozumienia oraz zacieśnianie współpracy między Polakami i Niemcami. Dofinansowane są m.in. wydarzenia kulturalne i sportowe, które mają za zadanie integrować oba narody. FMP zarządzają Euroregiony PRO EUROPA VIADRINA oraz Sprewa-Nysa-Bóbr. To właśnie ich pracownicy towarzyszą projektowi na wszystkich jego etapach, tj. od pomocy w znalezieniu partnera, stworzenia koncepcji, oceny złożonych dokumentów, poprzez pomoc na etapie realizacji, aż do końcowego rozliczenia.

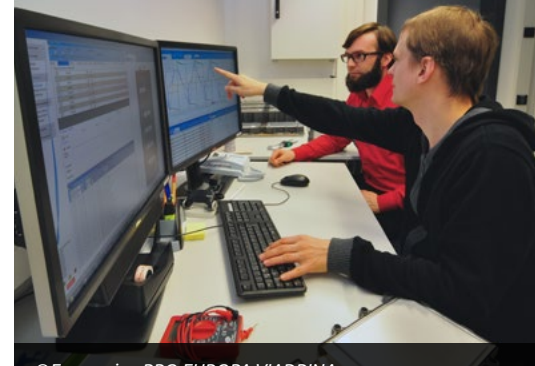
©Euroregion Spree-Neiße-Bober e. V.

©Euroregion Spree-Neiße-Bober e. V.

©Euroregion PRO EUROPA VIADRINA Mittlere Oder e. V.

©Euroregion PRO EUROPA VIADRINA Mittlere Oder e. V.

SpaceRegion: Grenzüberschrei- tende Integration des Raumfahrtsektors

SpaceRegion: Transgra- niczna Integracja Sektora Kosmicznego

01.07.2020 – 30.06.2022

856.208,22 Euro EFRE / EFRR

- Leibniz-Institut für innovative Mikroelektronik (LP) / *Institut Innowacyjnej Mikroelektroniki im. Leibniza (BW)*
- Weltraumforschungszentrum der Polnischen Akademie der Wissenschaften / *Centrum Badań Kosmicznych Polskiej Akademii Nauk*

Ein Stück Weltraum in der Grenzregion? Warum nicht! Ziel dieses Projektes ist es, die Zusammenarbeit des Weltraumforschungszentrums der Polnischen Akademie der Wissenschaften im neuen Technologiepark in Zielona Góra und des Leibniz-Instituts für innovative Mikroelektronik im Technologiepark Frankfurt (Oder) zu intensivieren. Die geplanten Aktivitäten sollen verschiedene Zielgruppen ansprechen. Es werden Vorlesungen und Treffen für Schülerinnen und Schüler sowie Studentinnen und Studenten stattfinden, um sie für das Thema zu begeistern und für Behördenmitarbeitende, um ihnen die Vorteile der Technologie näher zu bringen. Gleichzeitig wird ein Netzwerk von Firmen auf dem Gebiet aufgebaut. Im Kern soll das Forschungspotential der Region ausgebaut werden. Die gemeinsamen Aktivitäten der Projektpartner sollen eine nachhaltige und intensive Zusammenarbeit bringen, um so die Innovationskraft der Region zu stärken.

Kawałek kosmosu na pograniczu? Czemu nie! Centrum Badań Kosmicznych Polskiej Akademii Nauk zlokalizowane w nowym Parku Naukowo-Technologicznym w Zielonej Górze oraz Instytut Innowacyjnej Mikroelektroniki im. Leibniza z siedzibą w Parku Technologicznym we Frankfurcie nad Odrą dokładają wszelkich starań, by zintensyfikować transgraniczną współpracę w sektorze kosmicznym. Planowane działania są kierowane do różnych grup docelowych. Odbędą się wykłady, spotkania dla uczniów oraz studentów, a także wydarzenia dla urzędników, którzy będą mieli okazję poznać możliwości oferowane przez technologię kosmiczną. Partnerzy dążą także do utworzenia sieci przedsiębiorstw związanych z tą tematyką. Nadzrędnym celem przedsięwzięcia jest zwiększenie potencjału badawczego regionu oraz zapewnienie stałej i intensywnej współpracy między partnerami, a w efekcie końcowym zwiększenie stopnia innowacyjności regionu.

©Leibniz-Institut für innovative Mikroelektronik

©Leibniz-Institut für innovative Mikroelektronik

Rätsel / zagadka

Wie viele Monde existieren in unserem Sonnensystem? / Ile księżyców występuje w Układzie Słonecznym?

A. 1

B. mehr als 200 / **więcej niż 200**

C. 63

Wusstest du, dass ...

... unser Sonnensystem aus insgesamt acht Planeten besteht, die ihre Bahn um die Sonne ziehen: Merkur, Venus, Erde, Mars, Jupiter, Saturn, Uranus und Neptun.

Czy wiesz, że ...

... nasz Układ Słoneczny składa się z 8 planet, które krążą wokół Słońca: Merkury, Wenus, Ziemia, Mars, Jowisz, Saturn, Uran i Neptun.

Polnisch-Deutsches Forum für Gynäkologie

Polsko-Niemieckie Forum Ginekologiczne

01.01.2017 – 31.12.2019

813.267,65 Euro EFRE / EFRR

- Krankenhaus Märkisch-Oderland in Strausberg (LP) / **Szpital Märkisch-Oderland w Strausberg (BW)**
- Woiwodschaftskrankenhaus in Gorzów Wielkopolski / **Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim**

©Krankenhaus
Märkisch-Oderland GmbH

Das Woiwodschaftskrankenhaus in Gorzów Wielkopolski und das Krankenhaus Märkisch-Oderland GmbH in Strausberg haben gemeinsam das Projekt „Polnisch-Deutsches Forum für Gynäkologie“ umgesetzt. Beide Partner wollten gemeinsam im Bereich der Gynäkologie arbeiten und die Qualität von Operationen sowie den Wissens- und Erfahrungsaustausch verbessern. Dafür sollten die Aufgaben und Verfahren in diesem Bereich angeglichen und Patientinnen von beiden Seiten der Grenze aufgenommen werden. Um dies zu ermöglichen, wurden Schulungen und Kurse im Bereich neuer OP-Verfahren, Diagnose und Operationen im Live-Stream-System geplant. Zusätzlich wurden die Stationen und OP-Säle mit neuester Medizintechnik ausgestattet.

©Krankenhaus
Märkisch-Oderland GmbH

©Krankenhaus
Märkisch-Oderland GmbH

Wielospecjalistyczny Szpital Wojewódzki w Gorzowie Wielkopolskim oraz Szpital Märkisch-Oderland GmbH w Strausbergu to partnerzy projektu medycznego, którzy za cel postawili sobie pogłębienie współpracy w obszarze ginekologii oraz podniesienie jakości zabiegów operacyjnych, a także wymianę wiedzy i doświadczeń. A wszystko po to, by ujednolicić procedury i poziom świadczonych usług po obu stronach granicy. W tym celu zaplanowano szereg wspólnych szkoleń i kursów z zakresu nowych procedur operacyjnych i diagnostyki. Ponadto partnerzy wspólnie obserwowali zabiegi przeprowadzane w Polsce i Niemczech za pomocą transmisji na żywo. Dodatkowo w obu obiektach wyremontowano sale konferencyjne i operacyjne oraz wyposażono je w najnowocześniejszy sprzęt medyczny.

Wusstest du, dass ...

... mit der allerneuesten Übertragungstechnik Operationen live von Brandenburg nach Polen und umgekehrt aus den jeweiligen Operationssälen übertragen werden? Die Bilder kommen aus dem Operationssaal in Strausberg nach Gorzów (und umgekehrt) mittels einer kleinen Kamera in der OP-Beleuchtung.

Czy wiesz, że ...

... dzięki najnowocześniejszej technologii można na żywo z sal operacyjnych transmitować do Polski zabiegi odbywające się na terenie Brandenburgii i odwrotnie? Obraz przesyłany jest z sali operacyjnej w Strausbergu do Gorzowa (i odwrotnie) za pomocą małej kamery z oświetleniem operacyjnym, a wszystko to w czasie rzeczywistym.

©Gemeinnütziger Rettungsdienst Märkisch Oderland GmbH

©LPV Mittlere Oder e. V.

©Euroregion Spree-Neiße-Bober e. V.

©Stadtverwaltung Cottbus / Tourismusbüro Zielona Góra

©Polizeipräsidium Land Brandenburg

Kontakt

Mehr Informationen / **Więcej informacji:**

 <https://interregva-bb-pl.eu> www.facebook.com/INTERREGbbpl

**Gemeinsames Sekretariat des Kooperationsprogramms
INTERREG VA Brandenburg-Polen 2014 – 2020
Ministerium der Finanzen und für Europa des Landes
Brandenburg**

**Wspólny Sekretariat Programu Współpracy
INTERREG V A Brandenburgia-Polska 2014 – 2020
Ministerstwo Finansów i Spraw Europejskich Kraju
Związkowego Brandenburg**

Bischofstraße 1a
15230 Frankfurt (Oder)

 + 49 (0) 335 606 76 9950

 interregva-bb-pl@mdfe.brandenburg.de

**Regionale Kontaktstelle des Kooperationsprogramms
INTERREG VA Brandenburg-Polen 2014 – 2020
Marschallamt der Wojewodschaft Lubuskie**

**Regionalny Punkt Kontaktowy Programu Współpracy
INTERREG V A Brandenburgia-Polska 2014 – 2020 w
Zielonej Górze**

**Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
ul. Podgórna 7**

65-057 Zielona Góra

 +48 (0) 68 456 52 57

 a.ciesielska@lubuskie.pl

 www.lubuskie.pl

Europäische Union
Europäischer Fonds für
Regionale Entwicklung

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

BB-PL
INTERREG V A
2014-2020

„Barrieren reduzieren – gemeinsame Stärken nutzen“ / „Redukować bariery – wspólnie wykorzystywać silne strony“

<https://interregva-bb-pl.eu/>